

Neoliberalleşme Bağlamında Sosyal Hizmet Alanında Bürokratikleşen Bilimsel Bilgi Üretimi: Yüksek Lisans Araştırmalarının İncelenmesi

Bureaucratized Scientific Knowledge Production in the Area of Social Work within the Context of Neoliberalism: Investigation of Master's Theses Research

Canan Neşe Kınıkoğlu¹ Caner Özdemir²

¹(Dr. Öğr. Üyesi), İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, İstanbul, Türkiye

²(Doç. Dr.), Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Zonguldak, Türkiye

ÖZ

Bu araştırma Türkiye’de yükseköğretimin neoliberal dönüşümü bağlamında sosyal hizmet alanındaki bilimsel bilgi üretimini mesleki ve akademik uzmanlaşmanın ilk adımı olan yüksek lisans tezleri üzerinden incelemektedir. Türkiye’de sosyal hizmet alanının üniversitelerde yaygınlaştığı 2005-2020 yılları arasındaki döneme odaklanarak, bu alanda yüksek lisans seviyesinde yapılan araştırmaların sayıları, konuları, kullanılan yöntemler ve ele alınan vakalar nelerdir ve bunlar nasıl değişime uğramaktadır sorularını yöneltmektedir. Bu amaçla, belirlenen dönem içerisinde sosyal hizmet, sosyal hizmetler ve sosyal hizmet politikaları ve yönetimi anabilim dallarında yayınlanmış ve erişime açık toplam 674 yüksek lisans tezinin özetleri ve tam metinleri döküman incelemesi yöntemiyle analiz edilmiştir. İncelenen dönemde yüksek lisans program sayılarının artışıyla beraber yayınlanan tez sayısının 2016 yılından sonra hızla arttığı, bu artışın araştırılan konular ve kullanılan yöntemler açısından çeşitlilik getirdiği gözlenmiştir. Araştırmanın bulguları bu niceliksel artışın niteliksel bir ilerlemeyi beraberinde getirmediğini göstermektedir. İncelenen tezlerin çoğunluğunun evren ve örnekleme tekniklerinin doğru belirlenmesi gibi bilimsel bilginin temel yöntemsel gerekliliklerini sağlayamadığı, Ankara ve İstanbul gibi merkez bölgeleri konu alarak ulusal ölçekte sınırlı kaldığı ve verilerin toplandığı mikro bağlamlar ve konu çeşitliliğiyle ayrıştıkları görülmüştür. Bu anlamda sosyal hizmet alanında yüksek lisans seviyesinde bilgi üretimi bir yandan bilimsel bilginin temellerinden uzaklaşarak yaygınlaşmakta öteki yandan kısıtlı kapsam ve standartlaşmış tez yazım süreçleriyle bürokratikleşerek seri üretimden çıkmış izlenimi vermektedir.

ABSTRACT

This paper investigates the knowledge production in social work through document analysis of the master's theses, the primary step in professional and academic expertise, within the context of the neoliberalization of higher education in Turkey. Focusing on the period between 2005 and 2020, when the field of social work expanded in universities in Turkey, this paper poses the questions related to what social work master's theses' numbers, subjects, methods, and cases are, as well as how they are changing. To this end, a total of 674 open access master's theses completed in the departments of social work, social services, and social work policies and management were examined through their abstracts and full texts. The number of masters' thesis in social work skyrocketed after 2016, in line with the escalating number of post-graduate programs in social work in Turkey. The findings of the study reveal that this quantitative increase does not bring along a qualitative improvement in knowledge production in social work. The majority of the examined theses do not meet the basic methodological requirements of scientific knowledge, such as the correct definition and explanation of the population and sampling techniques of the study. These theses are further limited to the national scale since they mostly focus on the central regions of Turkey, such as Ankara and Istanbul, and they are differentiated only by the micro contexts and the different subject matters they study. Thus, on one hand, knowledge production in social work at the master's level has expanded while moving away from the foundations of scientific knowledge. On the other hand, it has been bureaucratized through limited research scopes and standardized thesis writing processes, yielding the conclusion that it has transformed into a mass production process.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretimde Dönüşüm, Neoliberalleşme, Sosyal Hizmet, Yüksek Lisans Eğitimi, Bilgi Sosyolojisi

Keywords: Transformation of Higher Education, Neoliberalization, Social Work, Master's Education, Sociology of Knowledge

Corresponding Author: Canan Neşe Kınıkoğlu E-mail: neşe.kinikoglu@medeniyet.edu.tr

Submitted: 28.03.2022 • **Revision Requested:** 15.09.2022 • **Last Revision Received:** 29.12.2022 • **Accepted:** 06.06.2023

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

EXTENDED ABSTRACT

This research investigates the dynamics of knowledge production in social work, an applied multidisciplinary field whose institutionalization at universities in Turkey is rather recent and yet has been rapidly expanding since the early 2000s within the context of neoliberalization of higher education. It focuses on knowledge production at the master's degree level, not only because it is considered the primary step in professional and academic expertise, but also because this education level has expanded with the commercialization of universities. With the neoliberal transformation in Turkey, especially since the beginning of the 2000s, the emphasis on university-private sector cooperation in Turkey, foundation (private) universities, and the commercialization of social work have exacerbated. This transformation re-drew the boundaries between scientific and applied knowledge in social work, which has been deprofessionalized and bureaucratized in the context of neoliberalization (Garrett, 2010; Healy & Meagher, 2017; Macias, 2015; Randall & Kindiak, 2008; Rasmussen, 2011; Specht, 1972). At this point, the present research poses the questions related to what social work master's theses' numbers, subjects, methods, and cases are, as well as how they are changing at a time when the field of social work expanded in universities in Turkey. These questions were addressed through document analysis of master's theses in social work published within the 2005-2020 period to reveal the basic features of academic knowledge production in the field of social work in a changing Turkey.

There were three stages in the data collection and analyses processes. First, the abstracts and full texts of a total of 674 master's theses completed in the departments of social work, social services, and social work policies and management were retrieved from the Turkish Higher Education's Thesis Center. They were examined in terms of descriptive information, such as the names of the university, advisor of the thesis, publishing year, and title. Second, research subjects, spatial case selection, data collection, and analysis methods were used on these compiled theses. Finally, the methodological integrity of these theses was further reviewed by looking at the coherence between their methods and sampling techniques.

The findings indicate that, first, the number of master's thesis in social work skyrocketed, especially after 2016, in line with the escalating number of post-graduate programs in social work in Turkey. However, this quantitative expansion has been experienced with an unequal geographical distribution. Most of the examined theses focused on Istanbul and Ankara, where most of the graduate programs are located. In contrast to the wider tendencies in the internationalization of higher education, the examined theses mainly focused on Turkish-specific cases, with very few incorporating an international or comparative approach.

Second, the increasing number of master's theses in social work brought about a diversity of research areas. While they were limited to a few topics, such as medical and psychiatric social work or family and marriage, topics like working life, children, youth, migration or poverty were recently included in social work master's theses. This can be related to the multidisciplinary structure of social work departments stemming from the diversifying academic backgrounds of faculty members (Alptekin et.al., 2017, p. 15), as well as the newly emerging areas of employment in social work (Topuz & Öz, 2014, p. 154). Similarly, research methods employed in social work master's theses have also diversified. During the 2000s, quantitative research was nearly the only approach in social work, whereas in the last decade, qualitative or mixed methods have also become visible.

Third, despite the increase in diversity in terms of research areas and methods, the investigation of these master's theses raised questions about the production of scientific knowledge in social work at universities. As a result of the methodological review of the master's theses in social work, it is seen that most theses lack basic methodological qualities, such as the correct identification of population and sample and appropriate employment of sampling techniques. The fact that the volume of such deficiencies does not alter according to time, type of university (public or private), or geography indicates an established low methodological standard among social work master's thesis completed between 2005 and 2021 in Turkey. Based on these findings, this study argues that knowledge production in social work at the master's level has expanded quantitatively and diversified in terms of research areas and methods, while moving away from the foundations of scientific knowledge. It has been bureaucratized through limited research scopes and standardized thesis writing processes, yielding the conclusion that it has transformed into a mass production process.

Giriş

Bu araştırma, Türkiye'de neoliberal dönüşüm çerçevesinde sosyal hizmet alanında üniversitelerde gerçekleştirilen bilimsel bilgi üretimini akademik ve mesleki uzmanlaşmanın ilk adımı olan yüksek lisans seviyesinde incelemektedir. Sosyal hizmet alanının Türkiye'de üniversitelerde eğitimi ilk defa 1967'de Hacettepe Üniversitesi'nde başlamış ve bu ekol 2000'lerin başına kadar tek başına varlığını sürdürmüştür. Sonraki süreçte artan üniversite sayıları, yeni açılan sosyal hizmet lisans ve yüksek lisans programları, açık öğretim programlarının yaygınlaşması ve ön lisans programlarından sosyal hizmete geçiş imkanları ile birlikte sosyal hizmetin üniversitelerdeki kurumsallaşması genişlemeye başlamıştır (Alptekin, Topuz, & Zengin, 2017, ss. 51-52). Bu genişleme her ne kadar sosyal hizmet alanı ile sınırlı olmayarak Türkiye yükseköğretiminde neredeyse tüm disiplinleri etkilemiş olsa da (Karataş Acer & Güçlü, 2017) sosyal hizmet alanının yapılanma sürecinde kurucu bir rol oynamıştır. Türkiye'de 2002 yılına kadar sadece tek bir üniversitede eğitim ve araştırması yapılan sosyal hizmet alanı da 2000'li yıllarda ciddi şekilde genişlemiş, 2021

yılı itibariyle 62 üniversitede birinci ve ikinci öğretim olarak lisans seviyesinde, 16 üniversitede yüksek lisans ve 7 üniversitede doktora seviyesinde kurumsallaşmıştır (YÖK, 2021).

Sosyal hizmet alanının üniversitelerdeki devam eden kurumsallaşma ve yaygınlaşma süreci hem küresel ölçekte hem de Türkiye ölçeğinde derinleşen yükseköğretimin neoliberalleşmesi çerçevesinde gerçekleşmektedir. 1980 sonrası dönemde özellikle Amerika ve Avrupa’da yükseköğretimin finansman kaynakları kamudan özel sektöre kaymış (Örneğin OECD genelinde 1980’ler başında %10’un altında olan özel sektör payı 2000’lerin başında %30’lara kadar çıkmıştır (Kärkkäinen, 2006)) ve bu kaynaklar (özellikle uluslararası) öğrencilerin ödediği okul ücretleri ve uluslararası fon kuruluşları ile elde edilmeye başlanmıştır. Öğrenciler müşteri haline gelirken, üniversiteler daha fazla kaynak için rekabet içerisine girmekte ve kalite kontrol yönetimine dahil olarak bilimsel bilgi üretimi ve dağıtımını standart performans göstergeleri çerçevesinde gerçekleştirmektedir (Becher & Trowler, 2001, s. 6; Mirza, 2018, s. 6). Bu sürecin Türkiye’de yükseköğretim alanında yansımaları özellikle 1990 sonrasında artan vakıf üniversiteleri, her ile bir üniversite politikası ve bunlara bağlı olarak artan öğrenci sayıları ile kendini göstermektedir (Yalçıntaş & Akkaya, 2019). Dahası, üniversitelerin uluslararasılaşma çabaları içerisinde standart kalite kontrol yönetimine dahil olmaları (Özgül, 2011) ve devlet üniversitelerini de kapsayan özel sektör-üniversite işbirlikleri (Uzunyayla & Ercan, 2011) de bu dönüşümü derinleştirmektedir. Yükseköğretimin bu neoliberal dönüşümü ile birlikte üniversite sayıları, üniversiteler arası rekabet, lisans ve yüksek lisans seviyesinde program ve öğrenci sayıları artmaktadır. Türkiye dışında yapılan çalışmalarda da benzer artışların coğrafi olarak gelişmiş ve gelişmemiş bölgelerde eşitsiz olarak dağılım gösterdiği (Kwiek, 2015) ve üniversitelerde üretilen bilgi ve verilen eğitim, uzmanlaşma ve bilimsel araştırmanın ötesine geçtiği tespiti yapılmıştır (Becher & Trowler, 2001, ss. 1–10).

Bu çerçevede, Türkiye’de üniversite sayıları ile birlikte artan sosyal hizmet bölümlerindeki eğitim ve araştırma pratikleri, yükselen öğrenci sayıları karşısında akademik personelin sayı, donanım ve yabancı dil açılarından yetersizliği sebepleri ile eleştirilmektedir (Alptekin, 2016; Alptekin vd., 2017; Doğan, 2018). 2017 itibari ile üniversitelerin sosyal hizmet bölümlerindeki öğretim üyelerinin profilleri incelendiğinde, çok yakın bir zamana kadar sadece tek bir üniversitede sosyal hizmet eğitimi verildiği için, öğretim elemanlarının sadece %29’unun sosyal hizmet mezunu olduğu ve kalan %71’inin farklı alanlardan geldiği görülmektedir (Alptekin vd., 2017, s. 7). Öğretim üyelerinin farklılaşan profilleri ile birlikte, sosyal hizmet alanında “aşırı multidisipliner” (Alptekin vd., 2017, s. 15) bir yapı ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Üniversitelerde radikal bir şekilde büyüyen sosyal hizmet alanı ve beraberinde getirdiği çok disiplinli yapı özellikle yüksek lisans seviyesinde daha görünür hale gelmektedir. Yükseköğretim Kurulu’nun (YÖK) Ulusal Tez Merkezi’nde 1987 yılından 2004 yılına kadar sosyal hizmet alanında 17 doktora ve 35 yüksek lisans tezi bulunurken, 2005-2020 yılları arasında bu sayılar doktora tezleri için sadece 174’e yüksek lisans tezleri için ise 690’a çıkmıştır. Bu dönemde artan üniversite sayıları ile ilişkili olarak sosyal bilimlerin diğer alanlarında da benzer artışları görmek mümkündür (Gür ve Yurdakul, 2020).

Sosyal hizmet alanında yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerine kıyasla daha hızlı bir şekilde artması hem küresel ölçekte yükseköğretimdeki neoliberalleşme ile genişleyen yüksek lisans alanına hem de neoliberalleşen iş piyasaları ve sosyal hizmet alanına işaret etmektedir. Bu bağlamda, yüksek lisans yapmak iş piyasasının getirdiği genel güvencesizlikler, işsizlik, sosyal hizmet alanındaki kadro (Akçay & Alpoğlu, 2020, s. 50) veya askerliği erteleme gibi sorunlarla başa çıkma eğilimi olarak da görülebilmektedir (Koç & Özkoçak, 2019, s. 91). Her ne sebeple olursa olsun, yapılan yüksek lisans araştırmaları bireylere sosyal hizmet alanında profesyonel ve/veya akademik hayatta kullanılmak üzere bir uzmanlaşma sağlamaktadır (Karakuş, 2015, s. 173). Bu uzmanlaşma ve beraberinde oluşan bilimsel bilgi üretimi ise sosyal hizmetin Türkiye’deki aşırı çok disiplinli yapısı içerisinde şekillenmekte ve onu yeniden üretmektedir. Yani, sosyal hizmet alanının Türkiye üniversitelerindeki radikal büyümesi alanın çok disiplinli yapısını niteliksel ve niceliksel olarak daha da farklılaştırmaktadır. Bu süreç içerisinde sosyal hizmet alanının Türkiye’deki epistemolojik ve kurumsal sınırları yeniden çizilmektedir.

Tam da bu noktada, bu araştırma sosyal hizmet alanının Türkiye’de üniversitelerdeki eğitim ve araştırma pratiklerinin nitelik ve niceliğinin dönüşerek kurumsallaşmaya devam ettiği sürece odaklanarak bu alandaki bilimsel bilgi üretiminin dinamiklerini yüksek lisans tezleri üzerinden betimlemeyi hedeflemektedir. Bu doğrultuda, araştırma “Türkiye’de üniversitelerde sosyal hizmet alanında yüksek lisans seviyesinde yapılan araştırmaların konuları, kullanılan yöntemler ve ele alınan vakalar nelerdir ve bunlar nasıl değişime uğramaktadır?” sorusunu doküman analizi yöntemiyle incelemektedir. Makalenin ilk bölümü bu sorunun kavramsal çerçevesini çizmek için bilimsel bilgi üretimi kavramını sosyal hizmet mesleğinin neoliberal dönüşümü üzerinden tartışırken, ikinci bölümde araştırmanın yöntemi detaylı bir şekilde açıklanmaktadır. Bulguların sunulduğu üçüncü bölümde ise sosyal hizmet alanındaki yüksek lisans tezleri seçilen bağımsız değişkenlere göre incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Neoliberalleşme Bağlamında Sosyal Hizmet Alanında Bürokratikleşen Bilgi Üretimi

Sosyal hizmet bireylerin, grupların ve toplumların farklılaşan ve kesişen dezavantajlılık durumlarını iyileştirmeyi, iyi olma hallerini ve kapasitelerini temel insan hakları çerçevesinde desteklemeyi ve toplumun sosyal refahının yükseltilmesini hedefleyen uygulamalı ve çok disiplinli bir meslek alanı ve bilim dalıdır (Krysyk & Finn, 2015, s. 10; Zastrow, 2014, s. 34). Bu kapsamda, sosyal hizmette bilimsel araştırmanın ve bilgi üretiminin temel işlevleri (1) alanda bilimsel bilgi üretiminin desteklenmesi, (2) sosyal hizmet uygulamalarında hesap verilebilirliğin artırılması, (3) üniversite, sivil toplum, özel sektör ve devlet kurumları

arasındaki iletişimin genişletilmesi ve (4) sosyal politikalar ve uygulamalar için yeni bilimsel kaynaklar yaratılmasıdır (Hämäläinen, Littlechild, & Špiláčková, 2014, s. 5; Krysik & Finn, 2015, ss. 29–34). Gibbons vd. (1994) bilgi üretimini iki farklı mod olarak tanımlamıştır. Buna göre, “mod 1” geleneksel olarak üniversitelerde üretilen ve hiyerarşik olarak daha üstün bir pozisyonda olan bilimsel bilgiyi ifade ederken, “mod 2” ise kullanılabilirliği ve uygulaması olan disiplinler ötesi ve farklılaşmış bilgi üretimi için kullanılmaktadır. Mod 1 çerçevesinde bilimsel mükemmeliyet ön planda iken, mod 2’de ise buna ilave olarak uygulanabilirlik ve fayda önemlidir (Gibbons vd., 1994, s. 18). Bu nedenle, uygulamalı diğer bilim dallarında olduğu gibi, sosyal hizmet alanında da bilgi üretimi mod 2 ve mod 1 arasındaki denge üzerinden üç türlü ifade edilebilir: Olguları açıklamaya yarayan kuramsal bilgi, alandaki deneyimlerle elde edilen profesyonel bilgi, ve bilimsel bilgiye ve ampirik kanıtlara dayanan formel bilgi (Trevithick, 2008, s. 1213). Bu kavramsallaştırmalarda ortaya çıkan en önemli nokta ise profesyonel bilginin (mod 2) güvenilir olabilmesi için yanlı olmayan ve açık şekilde ifade edilen sistematik ve tutarlı yöntemler ile ulaşılmış (Neuman, 2013, ss. 1–23) bilimsel bilgiye (mod 1) ihtiyaç duymasındır. Buna göre, sosyal hizmet alanında uzmanların eğitimi ve uygulamaları bilimsel bilgiye dayandığı ölçekte güvenilir olabilir.

Ancak, sosyal hizmet alanında paydaşların ve katılımcıların farklılaşan dezavantajlılık durumları, danışan sayısının fazlalığı, her bir danışanın biricikliği ve sosyal hizmetle ilgili her sorunun kendi içinde çok boyutlu olması nedeniyle genellenebilir ve kanıta dayalı bilginin her koşulda tek başına kullanılabilirliği bir soru işareti oluşturmaktadır (Trevithick, 2008, s. 1218). Bunun yanı sıra, 1980 sonrası dönemde neoliberal dönüşümle birlikte pek çok alan gibi sosyal hizmet alanı da uygulama ve bilgi üretimi anlamında değişime uğramıştır. Burada, neoliberalleşme küresel çapta gerçekleşen ve Türkiye’de de kendisini gösteren refah devletinden refah karması modeline dönüşümü işaret etmektedir. Harvey (2007, s.2) neoliberalizmi özel mülkiyet hakları, serbest piyasa ve serbest ticaret uygulamalarının özgürleşmesi ve kuvvetlenmesi ile bağlantılı olarak tanımlamaktadır. 1980’lerden beri Türkiye de dahil olmak üzere pek çok kapitalist ekonomide bu doğrultuda kuvvetli bir yönelim olduğu inkar edilemez. Bu yönelim sosyal hizmet alanında kendisini aktörlerin çoğul hale gelmesi, verilen hizmetlerin özelleşmesi, yerel ve bireysel hale gelmesi şeklinde göstermiştir (Beresford & Croft, 1983, s. 19; Johnson, 1987; Şahin Taşgın & Özel, 2011, s. 173). Bu süreç içerisinde, özel sektörün sosyal hizmet alanındaki rolü arttıkça, diğer hizmet alanlarında olduğu gibi, sosyal hizmet uzmanlarının yapmaları gereken işler ve almaları gereken sorumluluklar rasyonalize edilip standartlaştırılarak çoğu zaman kısa süreli veya proje bazlı görevler halinde bölümlere parçalanmaktadır. İşe giren sosyal hizmet uzmanları hem daha ucuza ve güvencesiz koşullarda hem de aldıkları eğitim seviyesinin daha altında işlerde çalışmaktadır. Bu anlamda, Garrett’ın (2010, ss.346-347) küresel ölçekte tespit ettiği gibi sosyal hizmet uzmanlarının pozisyonları herhangi bir eğitimden veya başka alandan gelen kişiler tarafından doldurulabilir hale gelmiştir. Öte yandan, neoliberalleşme süreci özellikle dijital teknoloji ve bilgi ekonomisi ile iç içe geçtiği için daha önceden sadece uzmanların tekelinde olan teknik bilgi özellikle internet aracılığı ile daha geniş kitlelere ulaşabilmektedir. Böylece, uzman-sıradan vatandaş veya danışman-danışan arasındaki hiyerarşik ilişki sarsılmış, bilimsel bilgi ve uzman bilgisine duyulan ihtiyaç azalmıştır. Yetişmiş sosyal hizmet uzmanlarının bilgi ve deneyimleri ve üniversitelerde üretilen bilgi ve araştırmalar önemsenmez hale gelmiştir (Randall & Kindiak, 2008, ss. 344–345). Literatürde sosyal hizmetin neoliberalleşme ve ticarileşmesi ile birlikte uzmanlıktan uzaklaştırılma (deprofessionalization) olarak ifade edilen (Healy & Meagher, 2017; Randall & Kindiak, 2008; Rasmussen, 2011; Specht, 1972) bu süreç sosyal hizmet alanındaki uzmanların eğitimi, uygulamaları ve bilimsel bilgi üretimi arasındaki bağın kuvvetini düşürmektedir. Bu da sosyal hizmet alanında ticarileşen ve bürokratik tarafı ağır basan bir bilgi üretimine sebep olmaktadır (Garrett, 2010; Macias, 2015; Rasmussen, 2011).

Modernleşme ve sanayileşmenin bir gerekliliği olarak bürokratikleşme bir işlemin standardizasyonu ve rasyonalizasyonunu, yani bir işin küçük, parçalanabilir ve yönetilebilir teknik, bölüm ve prosedürlere ayrılarak tekrar edilebilirliğini içermektedir (Hall, 1968, s. 95). Benzer bir şekilde, sosyal hizmet alanında bilginin bürokratikleşmesi de bir yandan mesleki alanda yapılan iş/görev/sorumlulukların rasyonel bir şekilde daha küçük parçalara bölünerek standartlaştırılması ve bu şekilde sosyal hizmet uzmanlarının daha kolay idaresi anlamına gelmektedir (Healy & Meagher, 2017; Thedvall, 2015). Öte yandan, küresel bilgi ekonomisi çerçevesinde yükseköğretimde bilginin bürokratikleşmesi ve standartlaşması, bilimsel bilgi üretimini format, yöntem, konu ve kullanılan teknik jargon/kelime/kavramlar açısından sınırlamakta ve üniversitelerde yapılan eğitim ve araştırma faaliyetlerini benzer, ölçülebilir ve kontrol edilebilir hale getirmektedir (Marginson, 2010, s. 6269). Bu durum neoliberal dönüşüm içerisinde, Beck’in (2011, s. 252) risk toplumunda bilimsel bilginin rolünün eleştirisinde de belirttiği gibi, hem teknik kavramlarla donanmış ve bağlamlarından koparılmış bir “bulgu seli” oluşturmakta hem de bu bilgilerin hızlıca yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Örneğin, araştırmamızın bulgularında da gözlemlenebileceği gibi, Türkiye’de YÖK ve üniversitelerin yüksek lisans araştırma ve tezlerinin sunumunda getirdikleri (tez formatı gibi) yapısal şartlar bir yandan lisansüstü araştırmalara bilimsel standartlar sunarken öteki yandan doldurulması gereken formlar gibi birbirinin benzeri araştırmalar ortaya konulmasının önünü açmaktadır. Buradan ortaya çıkabilecek olan “seri üretim” mantığı neoliberalleşen yükseköğretim çerçevesinde tüm disiplinler için önemli olabilir (Simpson, 1979). Ancak, daha önce belirtildiği gibi sosyal hizmette bilimsel araştırmayı uygulamadan ayırmak mümkün olmadığı için bu alanda yapılan araştırmalar sosyal hizmet alanında ticarileşen ve uzmanlaşmadan uzaklaştırılan yeni uygulama ve araştırma alanlarını karşılıklı olarak şekillendirildiği görülmektedir (Garrett, 2010; Macias, 2015). Bu durum Türkiye’de henüz kurumsallaşması yeni olmakla birlikte hızla büyüyen ve uygulamalı bir disiplin olan sosyal hizmet alanında üretilen bilimsel bilgi ve bu bilgilerin uygulamalara yansımaları açısından önem arz etmektedir.

Yöntem

Bu araştırma Türkiye’de yükseköğretim sisteminin ve sosyal hizmet alanının geçirdiği neoliberalleşme süreçleri içerisinde üniversitelerde mesleki ve akademik kariyerin birinci basamağı olarak giderek yaygınlaşan yüksek lisans seviyesinde üretilen bilimsel bilgi pratiklerinin temel özelliklerini incelemektedir. Bu sayede, disiplinin üniversitelerde bilimsel bilgi üretimi üzerinden kurumsallaşma ve ticarileşme örüntülerinin derinlemesine anlaşılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda, Türkiye’de sosyal hizmet yüksek lisans programı sayılarının hızla artış gösterdiği 2005-2020 yılları arasında hazırlanan yüksek lisans çalışmalarında hangi araştırma konularının, ne tür araştırma yöntemleri kullanılarak ve hangi bağlamlar çerçevesinde ele alındığı doküman inceleme yöntemiyle analiz edilmiştir. Yüksek lisans araştırma süreçlerindeki konu ve yöntem seçiminin yukarıda değinilen bilgi üretim biçimleri ile ilişkisi incelenmiştir. Bu yolla, Türkiye’de yükseköğretimin dönüşümü ile birlikte oluşan yüksek lisans tezlerinin niceliksel artışı çerçevesinde sosyal hizmet alanında yüksek lisans seviyesinde üretilen niteliksel olarak bilginin bilimsel bilgi (mod 1) ile bağı değerlendirilmiştir. Bu noktada, araştırmanın amacının halihazırda akademik jüriler tarafından onaylanmış yüksek lisans tezlerinin birer değerlendirmesini yapmak olmadığını altını çizmek gerekmektedir. Araştırma, neoliberalleşme bağlamında sosyal hizmet alanındaki bilimsel bilgi üretiminin dinamiklerini betimlemek, yani ne tür ve nasıl araştırmalar yapıyor sorularını cevaplamak, için yüksek lisans tezlerini bilimsel bilginin (mod 1) temellerini oluşturan öğeler (konu, yöntem ve bağlam) üzerinden incelemektedir.

Verilerin elde edilmesi için, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi’nin detaylı tarama işlevi kullanılmış, 2005-2020 yılları arasında “Sosyal Hizmet”, “Sosyal Hizmet Politikaları ve Yönetimi” ve “Sosyal Hizmetler” anabilim dallarında tamamlanmış ve erişime açık toplam 674 adet yüksek lisans tezi tespit edilmiştir. Tam metni erişime kapalı 16 tez ise analiz dışında bırakılmıştır. Bu noktada, araştırmanın en temel yöntemsel sınırlılığının YÖK Ulusal Tez Merkezi’nin veri tabanındaki yapısal sorunlar olduğunun altı çizilmelidir. Veri toplama süresi içerisinde tespit edilen bazı tezlerin tam erişimden sınırlı erişime alındığı, hatta bir örnekte tezin tamamen veri tabanından kaldırıldığı gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra, sosyal bilimlerde diğer anabilim dallarında olduğu gibi (Kinikoglu, 2019, s. 7; Özgen, 2007, s. 7) çoğu zaman veri tabanında sunulan anahtar kelimeler ve konu başlıkları ile tezin tam metninde verilenlerin uyuşmadığı, özetlerin ve anahtar kelimelerin özensiz bir şekilde doldurulduğu veya bazı durumlarda tamamen boş bırakıldığı görülmüştür. Bu bağlamda, incelenen tezlerin erişime açık olan tezlerden oluştuğunu ve kodlamaların tezlerin tam metinlerine bakarak yapıldığını tekrar hatırlatmak gerekir.

Veri toplama ve analiz süreci üç aşamadan oluşmaktadır. Öncelikle, erişime açık 674 tezin özetleri ve tam metinleri taranarak, tezlere ait üniversite adı, yıl, başlık, danışman gibi tanıtıcı bilgiler tablollaştırılmıştır. İkinci aşamada sosyal hizmet alanında yüksek lisans seviyesinde üretilen bilginin dinamiklerini incelemek için tezlerde kullanılan araştırma yöntemleri, konu, mekânsal ve zamansal vaka seçimi, veri toplama ve analiz yöntemleri bir veri setinde analiz edilmek üzere derlenmiştir. Araştırma konularının tasnifinde hem literatürde (Rasmussen, 2011; Trevithick, 2008; Zengin & Çalış, 2017) hali hazırda kullanılan, hem de incelediğimiz yüksek lisans araştırmalarının yazarları tarafından YÖK tez veri tabanında atanan konu başlıkları göz önünde bulundurulmuş ve buna göre 14 temel araştırma konusu belirlenmiştir (Bkz.: Tablo 2). İncelenen araştırmaların birden fazla konuyu ele alabileceği dikkate alındığında bu araştırma konuları birbirini dışlamamaktadır. Bu noktada, araştırmacının kullandığı anahtar kelimeler ve başlıkta kullandığı kavramların ışığında ön plana çıkan konu başlığı dikkate alınmıştır. Bu yolla, sadece sosyal hizmet alanında yapılan bilimsel bilgi üretiminde hangi konuların araştırıldığını değil bunların hangi kavram, boyut, ve bağlamlarda incelendiğinin anlaşılması ve yorumlanması amaçlanmıştır. Son olarak, bu bilgiyi mod 1 ile ilişkisi üzerinden inceleyebilmek için incelenen yüksek lisans tezleri metodolojik açıdan bir taramaya tabi tutulmuştur. Bu taramada, yüksek lisans tezlerinin yöntem bölümleri taranarak kullanılan niceliksel/niteliksel/karma yöntemler ve bunlarla ilişkili olarak evren ve örneklem belirleme süreçleri incelenmiştir. Yukarıda belirtildiği üzere, buradaki amaç tezleri bireysel olarak bir değerlendirmeye tutmak değil, zira bu görev tez jürileri tarafından ifa edilmektedir, bir bütün olarak sosyal hizmet alanında üniversitelerde yüksek lisans seviyesinde bilginin nasıl üretildiğini ve bu bilgi birikiminin bilimsel bilgi ile ilişkisini (mod 1) anlayabilmek için bilimsel bilginin temelini oluşturan yöntem konusundaki tutarlılığa bakmaktır. Bu üç aşama üzerinden, sosyal hizmet alanında bilgi üretiminin niceliksel artışı ile beraber niteliksel olarak; bu alanda seçilen araştırma konuları, bağlam ve yöntemlerinin dönüşümü incelenmiştir.

Bulgular

Sosyal Hizmet Alanındaki Yüksek Lisans Tezlerinin Genel Görünümü: Eşitsiz nicel bir sıçrama

2021 yılı Mayıs ayı sonunda yapılan taramaya göre YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde Sosyal Hizmet (592 tez), Sosyal Hizmetler (75 tez), ve Sosyal Hizmet Politikaları ve Yönetimi (7 tez) anabilim dallarında 2005-2020 yılları arasında tamamlanmış ve erişime açık 674 yüksek lisans tezi tespit edilmiştir. Bu tezlerin 526’sı devlet, 148’i vakıf üniversitelerinde tamamlanmıştır. Bu tezlerin yayın yıllarının dağılımına bakıldığında son birkaç yıl içerisinde, özellikle 2016 yılı sonrası dönemde, yayınlanan tez sayısının büyük bir sıçrama yaptığı görülmektedir (Tablo 1). 2019 yılında toplam 221 yüksek lisans tezi ile zirve yapan bu artışın üniversitelere göre dağılımına bakıldığında ise yüksek lisans tez sayılarının bir önceki seneye göre bazı üniversitelerde (örn: Manisa Celal Bayar ve İstanbul Sabahattin Zaim üniversiteleri) neredeyse iki bazılarında ise neredeyse üç katına (örn: Selçuk, Sakarya, Sivas ve Yalova üniversiteleri) çıktığı görülmektedir. Her ne kadar 2020 yılında ciddi bir düşüş olsa da bu durumun

pandemi koşullarından kaynaklanması ve ilerleyen yıllarda 2019 yılındaki tez sayılarına yaklaşıması mümkün gözükmektedir. Erişilen tezlerin üniversitelere dağılımına yakından bakıldığında en eski (ve uzun süre tek başına) sosyal hizmet tezli yüksek lisans programına ve 2005-2020 yılları arasında 156 yüksek lisans tezine ev sahipliği yapan Hacettepe Üniversitesi'ni 105 yüksek lisans tezi ile sadece son dört yıldır mezun veren Üsküdar Üniversitesi takip etmektedir. Bununla ilişkili olarak, sosyal hizmet alanındaki yüksek lisans tezlerinin yazıldığı üniversitelerin coğrafi dağılımlarına bakıldığında, tezlerin yaklaşık üçte ikisinin (419 yüksek lisans tezi) merkezde bulunan sadece iki şehirde (İstanbul ve Ankara) yazıldığı, geri kalanın ise (255 yüksek lisans tezi) taşradaki üniversitelerde yazıldığı görülmektedir.

Tablo 1. Yıllara ve Üniversitelere Göre Sosyal Hizmet Alanındaki Yüksek Lisans Tezleri

Yıl	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Top.
Hacettepe	3	10	8	6	5	15	4	4	7	5	5	11	20	24	24	5	156
Üsküdar													9	26	48	22	105
Yalova							1	7	5	8	7	8	8	9	24	6	83
Ankara								3	3	9	10	8	6	1	16	6	62
Selçuk									7		7	4	5	3	18	2	46
Manisa Celal Bayar												4		11	22	2	39
İstanbul- Cerrahpaşa													10	8	11	9	38
Sakarya												1	4	7	21	5	38
Kocaeli											2	3	5	6	6	2	24
İstanbul Sabahattin Zaim													3	5	11	4	23
Başkent										1		3	6	2	3	5	20
Sivas Cumhuriyet												2	2	4	12		20
Ankara Yıldırım Beyazıt												3	6	1	3		13
Uşak															2	1	3
Gümüşhane														2			2
Turgut Özal												2					2
Toplam	3	10	8	6	5	15	5	14	22	23	31	49	84	109	221	69	674

Bu bulgular Türkiye’de 2005-2020 yılları arasında sosyal hizmet alanında üretilen yüksek lisans tez sayılarında hızlı ve eşitsiz bir şekilde artış gösterdiğini ortaya koymaktadır. Yukarıda tartışıldığı üzere, yükseköğretimin küresel ve ülke çapında geçirdiği neoliberal dönüşüm ile birlikte bir yandan 1990 sonrası süreçte Türkiye’de vakıf üniversiteleri artmış, yüksek lisans programlarına talep yoğunlaşmış ve her ile bir üniversite kampanyası ile ülke çapında üniversite sayısı artmıştır. Aynı zamanda, yükseköğretimin genişlemesi beraberinde sosyal hizmet bölümlerinin ve yüksek lisans programlarının ülke çapında sayıca artmasına ve sosyal hizmet alanının üniversitelerdeki “kontROLSÜZ büyümesine” (Alptekin vd., 2017, s. 1) yol açmıştır. Bu büyüme sosyal hizmet alanına özel olmamakla birlikte (Karataş Acer ve Güçlü, 2017), araştırmanın bulguları bu süreç içerisinde, artan üniversite ve yüksek lisans programları ile birlikte 2016 yılı sonrası sosyal hizmet alanında üretilen yüksek lisans tez sayılarının sıçrayış yaşadığını göstermiştir. Bu sıçrayışın özellikle Hacettepe Üniversitesi’nden sonra henüz 2017’den beri sosyal hizmet alanında yüksek lisans tezi üretilen bir vakıf üniversitesinde gerçekleşmesi araştırılan dönemdeki yüksek lisans tezlerinin neden İstanbul ve Ankara gibi iki merkez şehirde yoğunlaştığını ve bilimsel bilgi üretiminin coğrafi olarak eşitsiz dağılımını göstermektedir. Bilimsel bilgi üretimi ve kurumsallaşmasının bölgesel olarak eşitsiz dağılımı küresel ölçekte Kuzey ve Güney ülkelerinde (Bhambra & Santos, 2017; Kwiek, 2015), Türkiye’nin yükseköğretim yapılarında (Dundar & Lewis, 1999, ss. 349–350) ve sosyal hizmet alanındaki sosyoloji gibi farklı disiplinlerde de görülebilmektedir (Kınıkoğlu, 2019, ss. 8–10).

Sosyal Hizmet Alanında Yüksek Lisans Tezlerinde Konu ve Bağlam Seçimi: Benzer bağlamlarda zenginleşen konular

2005-2020 yılları arasında yayınlanan sosyal hizmet yüksek lisans tezlerinin konu dağılımına bakıldığında en çok “Çocuklar, gençlik ve okullarla sosyal hizmet” (%22.11) konularında tez yayınlandığı, bunları “Sosyal hizmet eğitimi ve mesleği” (%16.02) ve “Tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmet” (%10.39) konulu tezlerin takip ettiği görülmektedir (Bkz.: Tablo 2). 2017’de yayınlanan ve son 10 sene içerisinde sosyal hizmet alanında yazılan tezleri inceleyen betimsel bir çalışmada, “Tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmet”, “Çocuklarla sosyal hizmet”, “Aile” ve “Adli sosyal hizmet” alanlarının en çok çalışılan konular olduğu bulunmuştur (Zengin & Çalıış, 2017, s. 1269). Benzer bir şekilde bu araştırma kapsamında incelenen 2005-2020 yılları arasında yayınlanmış tezler

içerisinde de çocuklar, gençlik ve okullarla sosyal hizmet en çok araştırılan alan olmuştur. Bu konunun en çok ilgi çeken araştırma alanı olması demografik dönüşüm içerisinde çocuk sayısının azalması, ancak çocuklara atfedilen toplumsal değer artması, ve toplumsal ve bireysel tehlikelerin arttığı risk toplumunda çocukların giderek daha fazla dezavantajlı ve psikolojik olarak kırılgan bir grup olarak değerlendirilmeleri (Çakı & Altundere, 2017; Furedi, 2013, ss. 40–53) ile ilgili olabilir. Bu çerçevede, neoliberalleşen eğitim sisteminde çocukların ve gençlerin bilimsel ve teknik bilgiler eşliğinde kendileri için kişiselleştirilmiş pedagojik hizmetlerle yetiştirilmesi gerektiği düşüncesi hakimdir (Smith, 2010). Bu durum “çocuklar, gençlik ve okullarla sosyal hizmet” konusu altında ele alınan yüksek lisans araştırmalarında kendisini kullanılan temel kavramlarda göstermektedir. Bu başlık altındaki 149 tezden 68’i rehabilitasyon, koruma, dışlanma, benlik saygısı, psikolojik şiddet, depresyon, öz saygı, öz yeterlilik, psikolojik destek, psiko-sosyal destek, psikolojik dayanıklılık, uyum, üstün yetenek ve bağlanma gibi pedagojik kavramları içeren anahtar kelimeler içermektedir.

Tablo 2. Konularına Göre Yüksek Lisans Tezleri

Konular	Y.L. Tez Sayıları	%
Çocuklar, gençlik ve okullarla sosyal hizmet	149	22,11%
Sosyal hizmet eğitimi ve mesleği	108	16,02%
Tıbbi ve Psikiyatrik Sosyal Hizmet	70	10,39%
Aile ve evlilik	64	9,50%
Toplumsal cinsiyet ve kadın	62	9,20%
Engellilik	47	6,97%
Yaşlılık	44	6,53%
Göç	42	6,23%
Adli sosyal hizmet	26	3,86%
Bağımlılık	24	3,56%
Yoksulluk	14	2,08%
Çalışma hayatı	12	1,78%
Sivil toplum	8	1,19%
Kent ve sosyal hizmet	4	0,59%
Toplam	674	100%

İkinci en çok çalışılan konu ise “Sosyal hizmet eğitimi ve mesleği” başlığı altında toplanmıştır. Bu araştırma konusunun sosyal hizmet alanındaki bilgi üretiminin ön safhalarında bulunmasının Türkiye’ye özgü olmadığını vurgulamak gerekir. Avrupa’da ve Amerika’da sosyal hizmet araştırmalarının konu taramasına bakıldığında Avrupa’da en çok araştırılan konunun sosyal hizmet mesleği ile ilgili olduğu ve Amerika’da ise daha çok sosyal hizmet mesleğinde yapılan uygulamalarının ve müdahalelerinin etkinliği üzerine araştırmalar yapıldığı bulunmuştur. Avrupa’da sosyal hizmet mesleği üzerine yapılan araştırmalar mesleğin tarihsel gelişimi, diğer meslek alanlarında yaşanan zorluklar açısından karşılaştırmalı analizleri ve sosyal hizmet alanında giderek artan ve sosyal hizmetin ön safhalarında çalışan uzmanların çalışma koşullarını etkileyen neoliberalleşme, bürokratikleşme ve işletmecilik anlayışının altını çizmektedir (Kreisberg & Marsh, 2016, ss. 10–11). Araştırmanın bulguları Türkiye’de sosyal hizmet alanında üniversitelerde yüksek lisans seviyesinde yapılan araştırmaların Avrupa’daki eğilimi takip ettiğini ve sosyal hizmet uygulamalarının etkinliğinden ziyade mesleğin kendisine içkin problemler üzerine odaklandığını göstermektedir. 2005-2020 yılları arasında sosyal hizmet alanında üretilen yüksek lisans tezlerinde “sosyal hizmet eğitimi ve mesleği” başlığı altında önemli bir kısım (108 yüksek lisans tezinden 60’ı) sosyal hizmet uzmanlarının iş hayatında ve/veya eğitimde yaşadıkları sorunları ve sosyal hizmet mesleğine yönelik algı, tutum ve değerleri araştırmıştır. Bu yüksek lisans tezlerinin Türkiye’de sosyal hizmet mesleğini özellikle depresyon, mobbing, tükenmişlik seviyesi, iş doyumu, iş tatmini, iş yükü, manevi destek ve süpervizyon ihtiyacı gibi anahtar kelimeler ve kavramlar çerçevesinde incelediği görülmektedir. Bu da Türkiye’de sosyal hizmet alanının Avrupa’ya benzer

bir şekilde geçirdiği neoliberalleşme, bürokratikleşme ve güvencesizleşme süreçleri ve çok disiplinli yapısı ile tartışıldığını ve sınırlarının yeniden çizildiğini ortaya koymaktadır.

“Tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmet” 2005-2020 yılları arasında sosyal hizmet alanında üretilen yüksek lisans tez konuları arasında üçüncü sırada gelmektedir. Sosyal hizmetin tarihsel gelişiminde psikoloji, sosyoloji ve klinik psikiyatri gibi disiplinlerin vazgeçilmez bir yeri bulunmaktadır (Greenwood, 1957, s. 313). Türkiye’de de sosyal hizmet bölümlerinin önemli bir kısmı da sağlık bilimleri fakültesi altında kurumsallaşmıştır (Alptekin vd., 2017, ss. 51–54). 2000’lerin başından beri tıbbi sosyal hizmet alanına yönelik artan bir ilgi gözlemlenmektedir. Bu araştırmanın bulgularında olduğu gibi, Zengin ve Çalışın (2017) sosyal hizmet alanında üretilen yüksek lisans ve doktora tezlerinin derleme çalışmasında tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmetin en çok araştırılan konu olduğu gösterilmiştir. Bu alanda yapılan yüksek lisans tezlerine daha yakından bakıldığında yarısından fazlasının (%51,4) hastaların aldıkları destek ve bakım mekanizmaları ile ilgili oldukları anlaşılmaktadır. Bu araştırmalarda bakım pratikleri, bakım yükü, hasta hakları, sosyal destek, psiko-sosyal destek, aile ve evlilik gibi anahtar kelimeler ile hastalık ve sağlıkla ilgili deneyimler incelenmiştir. Bakım ve destek mekanizmalarının sosyal hizmet alanındaki yüksek lisans tezlerinde ön plana çıkması ise sosyal politikalarda refah karması modeline geçişin ardından Türkiye’de 2000’lerin başında gerçekleşen sağlık reformu ve beraberinde bakım mekanizmasında aile ve özel sektörün artan rolü ile ilişkili olabileceği düşünülebilir (Erol & Özdemir, 2014).

Bu üç konuyu sırası ile aile, toplumsal cinsiyet, engellilik, yaşlılık ve göç gibi sosyal hizmetin önemli ilgi alanları izlemektedir. Bütün bu konuların yıllara göre değişimine bakıldığında öne çıkan önemli bir eğilim olmadığı, ancak 2012 sonrası araştırılan konuların ciddi bir şekilde zenginleştiği söylenebilir. 2012 öncesinde sosyal hizmetin temel taşlarını oluşturan aile, tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmet, engellilik ve toplumsal cinsiyet alanları araştırılırken, 2012 sonrası yaşlılık, göç, bağımlılık, sivil toplum ve çalışma hayatı gibi alanlar yoğun bir şekilde sosyal hizmet yüksek lisans tezlerine konu olmuştur. Öne çıkan bu araştırma alanları sosyal hizmet ile oldukça yakın temasta olan sosyoloji alanında gözlemlenmemektedir. Örneğin, Kınikoğlu’nun (Kınikoğlu, 2019, s. 608) 1990 sonrası Türkiye’de sosyoloji doktora tezleri üzerinden yaptığı analizde araştırma konularının sırasıyla siyaset, ekonomi, kültür ve toplumsal cinsiyet alanlarına yoğunlaştığı bulunmuştur. Sosyal hizmet alanında gerçekleştirdiğimiz bu araştırmada ise en ön plana çıkan çocuklar, gençlik, eğitim ve sağlık gibi konular sosyoloji alanında araştırılan konular arasında alt sıralarda gelmektedir. Bu farklılık sosyal hizmetin uygulama odaklı bir disiplin olması ile ilişkilendirilebileceği gibi sosyal hizmet uzmanlarının yeni istihdam alanları ile açıklanabilir (Topuz & Öz, 2014, s. 154).

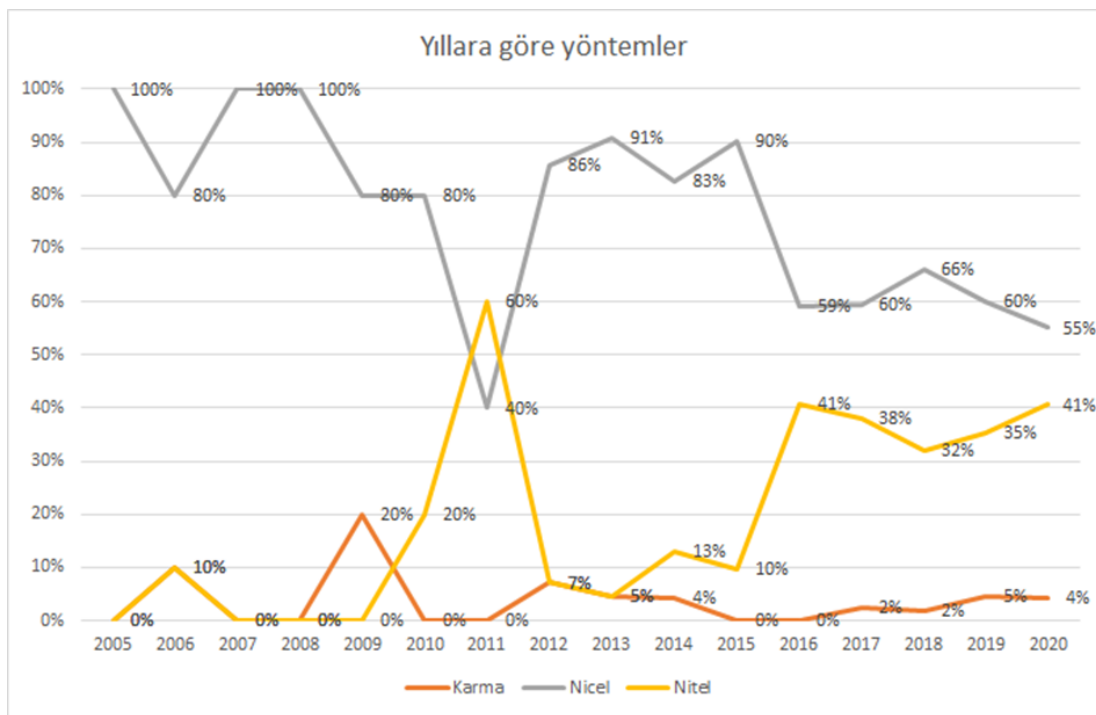
Aynı zamanda, sosyal hizmet alanında bahsi geçen konu zenginleşmesi artan üniversite sayısı ve bu üniversitelerdeki “aşırı multidisipliner” (Alptekin vd., 2017, s. 15) öğretim üyesi profili ile ilgili olabilir. Bu zenginleşen konular içerisinde, göç alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin üzerinde durulması faydalı olacaktır. Türkiye’nin iç ve dış göç dinamikleri ve dünyada en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke olduğu göz önünde bulundurulduğunda (Kartal & Başçı, 2014, ss. 184–185) 2005-2020 yılları arasında sosyal hizmet alanında yayınlanan tezlerin yalnızca %6,23’ünün göç alanında olması düşündürücüdür. Bu alanda yazılmış 42 yüksek lisans tezinden iç göç konusunda sadece bir yüksek lisans araştırması bulunmaktayken, 38’i mülteci ve sığınmacıların yaşadıkları deneyimler/sorunlar üzerine odaklanmıştır. Özellikle 2010 yılından sonra neredeyse her yıl bu alanda düzenli olarak araştırma yapıldığı ve 2012 ve 2020 yıllarında bu alandaki yüksek lisans tez sayılarının ciddi sıçrama gösterdiği gözlemlenmektedir. 2017’den sonra bu konuda yazılan tüm yüksek lisans tezleri Suriyeli mültecilere odaklanmıştır. COVID-19 pandemisinin mültecileri daha yoğun bir şekilde etkilediği ve sosyal hizmet alanında yeni zorluklar yarattığı (Nisanci, Kahraman, Alcelik, & Kiris, 2020) düşünülecek olursa önümüzdeki yıllarda bu konuda yapılacak araştırmaların artacağı tahmin edilebilir.

Bir önceki bölümde belirtilen sosyal hizmet anabilim dallarının ve buralarda üretilen yüksek lisans tezlerinin coğrafi olarak eşitsiz dağılımına paralel olarak bu araştırmaların konu edindiği bağlamlar da İstanbul ve Ankara etrafında yoğunlaşmaktadır. İstanbul örneğininin 148 araştırmada tercih edildiği, komşu iller de dahil edildiğinde toplam 242 tezde İstanbul ve/veya çevresindeki şehirlerin incelendiği, benzer şekilde Ankara’nın 153 tezde konu edildiği tespit edilmiştir. Başka bir deyişle incelenen dönemde hazırlanan yüksek lisans tezlerinin yaklaşık %60’ı sadece bu iki şehir ve çevreleri bağlamını araştırmalarına konu edinmişlerdir. Her ne kadar küresel ölçekte lisansüstü seviyesinde araştırmalar için fon ve burs çeşit ve miktarları artsa ve bilimsel bilgi üretimi giderek ulusal devlet sınırlarını aşsa da (Kuhn & Weidemann, 2010), bu fonlar Batı ve Kuzey ülkelerinde daha erişilebilir ve yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Burawoy, 2009). Dil engeli ve yükseköğretimdeki küresel farklılıklar bu burslara erişimi engelleme bilmekte, eşitsizliği arttırmakta ve bilimsel bilgi üretimini ulusal devletin sınırları içerisine dahası üniversitenin yakın olduğu bölgelere sınırlamaktadır. Bu kapsamda Türkiye’de yüksek lisans seviyesinde burs ve araştırma fon imkanlarının oldukça kısıtlı olduğu düşünülürse, sosyoloji gibi başka disiplinlerde de olduğu gibi (Kınikoğlu, 2019, ss. 9–10), sosyal hizmet alanında yüksek lisans yapan öğrencilerin araştırmalarını üniversitelerinin ve yaşadıkları yerlerin yakınlarından seçmelerinin kısıtlı ekonomik kaynaklardan dolayı olduğu düşünülebilir. Benzer bir şekilde, evren olarak Türkiye genelini araştırma evreni olarak tanımlayan araştırma sayısı 77 iken, Türkiye dışındaki ülkeleri inceleyen araştırmaların sayısının sadece 10 olduğu, bu tezlerin de çoğunlukla uluslararası öğrenciler tarafından yazıldığı görülmektedir. Bu durum, üretilen yüksek lisans tezlerinin sadece buldukları üniversitelerin coğrafi bölgeleri ile değil aynı zamanda ulusal sınırlar içerisinde kısıtlanmış olduğunu da göstermektedir. İncelenen 674 yüksek lisans tezinden sadece altısında Türkiye ve diğer ülkeleri de içine alan karşılaştırmalı araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Bu durum da Türkiye yükseköğretiminde hakim olan dil engelinin (Yavuzer & Göver, 2012) yüksek lisans seviyesinde daha yaygın

olduğunu (Kavgaoğlu, Altundal, & Çay Padalıhasanoğlu, 2021, s. 68) ve bunun sosyal hizmet alanına yansıdığını göstermektedir. Bu çerçevede, sosyal hizmet eğitiminin yaygınlaşması her ne kadar konu zenginleşmesine yol açsa da ele alınan vakaların mekânsal bağlarının birbirlerini tekrar ettiği, standartlaştığı ve böylece bilimsel bilgi üretiminin ülkenin merkezinde ancak uluslararası bilgi üretiminin dışında kaldığı gözlemlenmektedir.

Sosyal Hizmet Yüksek Lisans Tezlerinde Kullanılan Yöntemler: Bilimsel bilgi ve bürokratik seri üretim arasında

2005-2020 yılları arasında yayınlanan sosyal hizmet yüksek lisans tezlerinde kullanılan araştırma yöntemleri incelendiğinde nicel yöntemlerin ağırlıklı olarak tercih edildiği görülmektedir (Grafik 1). İncelenen toplam 674 yüksek lisans tezi arasında; 443 tezde nicel yöntemler, 212 tezde nitel yöntemler, 19 tezde ise karma yöntemler kullanılmıştır. Nicel yöntemin kullanıldığı tezlerde en sık kullanılan veri toplama aracı anket iken, nitel yöntemin kullanıldığı tezlerde ise en sık derinlemesine görüşme yöntemine başvurulmuştur. Kullanılan yöntemlerin yıllara göre dağılımına bakıldığında 2010 yılına kadar nicel yöntemlerin hemen hemen tek seçim olduğu 2010 sonrası ve özellikle yeni programların açılması ile birlikte nitel yöntemlerin de tercih edilmeye başladığı ve son yıllarda %60 nicel, %40 nitel şeklinde bir dağılımın yerleştiği anlaşılmaktadır.

Şekil 1. Yıllara göre sosyal hizmet yüksek lisans tezlerinde kullanılan yöntemler.

Araştırma kapsamında, literatürde yapılan sosyal hizmet tezlerinin içerik analizlerinden (Kavgaoğlu vd., 2021; Zengin & Çalış, 2017) bir adım öteye geçerek, incelenen sosyal hizmet yüksek lisans tezlerinin yöntem bölümleri taranarak, evren ve örneklem seçimi gibi bilimsel bilgi üretiminin temel yeterliklerinin yerine getirilip getirilmediği de incelenmiştir. Bu taramada (1) evrenin ve örneklemin yeterli ve doğru bir şekilde tanımlanıp tanımlanmadığına, (2) yapılan evren tanımlaması ve kullanılan araştırma yöntemleri ile uyumlu bir örnekleme tekniği seçilip seçilmediğine ve (3) örnekleme süreci ile ilgili bilgi verilip verilmediğine bakılmıştır. Bu inceleme sonucunda tezlerin sadece %35'inin bu üç süreç açısından uygun olduğu tespit edilmiştir. Burada bahsettiğimiz yöntemsel "uygunluğun" sadece bilimsel bilgiye içkin ve yukarıda sıralanan üç temel yöntemsel ilke açısından bir uygunluk olduğunun altını çizmek isteriz. İncelediğimiz kriterler dışında araştırma sorusunun oluşturulması, etik sorunların ele alınması, araştırma deseni seçimi veya analiz yöntemleri gibi başka yöntemsel eksiklikler veya tutarsızlıklar bulunabilir. Benzer bir şekilde, bu araştırmalar incelememiz dışında kalan alanlarda yöntemsel açıdan kuvvetli olabilir. Yine de, ele aldığımız bu kriterlerin sosyal hizmet alanındaki yüksek lisans tezlerinde karşılama durumunun %35 gibi düşük bir oranda olması bu alanda bilimsel bilgi üretimi hakkında soru işaretleri oluşturmaktadır.

Bu metodolojik tarama sonucunda, incelenen tezlerin yaklaşık %13'ünde evren ve/veya örneklemin tanımlanmadığı veya birbirleriyle uyumsuz şekilde tanımlandığı görülmüştür. Örneğin, bu tezlerde evren daha üst düzeyde bir birimde (ör: İstanbul'daki liseler) tanımlanırken, örneklemin alt birimlerden ve/veya temsil kabiliyeti olmayan gruplardan çekildiği (ör: İstanbul'daki iki lisenin 9. sınıf öğrencileri) tespit edilmiştir. Tezlerin yaklaşık %18'inde ise örnekleme tekniği hakkında hiçbir bilgi verilmediği,

%9'unda ise örnekleme tekniği belirtilmiş olsa bile örnekleme süreci hakkında hiçbir bilgi verilmediği veya örnekleme çerçevesine erişmenin mümkün olmadığı bir evrende basit tesadüfi örnekleme tekniğinin nasıl uygulanabildiğinin açıklanmadığı belirlenmiştir. İncelenen sosyal hizmet yüksek lisans tezlerinde yaygın olarak tespit edilen başka bir eksiklik de kullanılan veri toplama ve analiz teknikleriyle uyumlu olmayan örnekleme tekniklerinin tercih edilmiş olmasıdır. Tezlerin yaklaşık %14'ünde olasılıksal veri toplama ve analiz teknikleri kullanılmasına rağmen örneklemlerin olasılıksal olmayan tekniklerle seçildiği görülmüştür. Örneğin nüfusu sayısal olarak temsil iddiası olmayan nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı araştırmalarda bile kullanılması tartışmalı olan kolayda/gelişigüzel örnekleme metodu (Andrade, 2021; Marshall, 1996) ile seçilen katılımcılara anket uygulayıp, daha sonra toplanan verilerde sıfır hipotezlerinin test edilip p-değerlerinin raporlandığı ve evrene dair çıkarımlar yapıldığı 29 adet yüksek lisans tezi tespit edilmiştir. Benzer başka bir durum da herhangi bir örnekleme seçimi yapılmadan tamsayım yoluyla veri toplanan çalışmalarda tahmin edici analiz tekniklerinin kullanılmış olmasıdır. Bu örneklerde de evren parametrelerine ulaşıldığı halde p-değerleri hesaplanarak istatistiksel anlamlılığın yorumlandığı görülmüştür (Bkz.: Tablo 3).

Tablo 3. Evren ve Örnekleme Seçimi İle İlgili Yöntemsel Eksiklikler

Değerlendirme	Y.L. tez sayıları	%
Uygun	242	35.85%
Evren/örneklem tanımlanmamış/yanlış tanımlanmış	86	12.74%
Olasılıksal olmayan örnekleme yöntemleri kullanılmış olmasına rağmen nicel analizler yapılmış	94	13.93%
Örnekleme tekniği belirtilmemiş	120	17.78%
Ampirik bir araştırma yok	22	3.26%
Tamsayım yapılmasına rağmen olasılıksal yöntemler kullanılmış	51	7.56%
Örnekleme seçim süreci ile ilgili yeterli bilgi yok	59	8.74%
Toplam	674	100%

Tablo 3'te özetlenen bu teknik eksikliklerin yıl, üniversite, üniversite türü (devlet veya vakıf üniversitesi), üniversitenin bölgesel konumu (metropol veya taşra) gibi bağımsız değişkenlere göre ciddi farklılıklar göstermediği bulunmuştur. Değerlendirmeye tutulan nitelikler açısından bu alt gruplarda da incelenen tezlerin yaklaşık %30 ile %40 arasında bir kısmının uygun gözüktüğü belirlenmiştir. Örneğin, incelenen nitelikler açısından uygun olarak tespit edilen yüksek lisans tezlerinin oranı devlet üniversitelerinde %37,07 iken vakıf üniversitelerinde %31,76; metropollerdeki üniversitelerde %38,66 iken taşradaki üniversitelerde %31,37; yıllara göre dağılımda da dalgalanmalar olmakla beraber hata tespit edilmeyen tezlerin oranının genellikle bu aralıkta olduğu görülmüştür. Dolayısıyla, 2005 yılından beri sosyal hizmet yüksek lisans programlarının hem sayısal olarak artması hem de coğrafi olarak yaygınlaşmasının tezler aracılığıyla üretilen bilginin niteliğinde bir düşüşe (veya artışa) neden olduğunu iddia etmek mümkün gözükmemektedir. Öte yandan, yukarıda tespit ettiğimiz yöntemsel eksikliklerin program ve mezun sayısı radikal bir şekilde artmadan önce de yaygın olduğu gözlemlenmiştir. Ancak sosyal hizmet alanının büyümesiyle birlikte geçmişte oluşmuş bu düşük bilimsel standardın, altını ısrarla çizdiğimiz seri üretim mantığı ve bürokratikleşme süreçleri ile birlikte alanda yerleşikleştiğini ve kurumsallaştığını söyleyebiliriz. Bu bulgular, Karataş Acer ve Güçlü'nün (2017) yükseköğretimde yeni açılan üniversite ve bölümlerde gözlemledikleri nitelik ve ayrılaşma sorununun devamı olarak değerlendirilebilir. Zira, veri toplama sürecinde tezlerin yöntem bölümlerinde başlıklar, alt başlıklar ve hatta içeriklerin büyük ölçüde aynı olduğu, çoğu zaman söz konusu araştırmanın yöntemsel özelliklerinden ziyade evren, örneklem, örnekleme teknikleri, örnekleme hatası hesaplama, veri toplama teknikleri gibi başlıklarda jenerik bilgilerin çeşitli kaynaklardan aktarıldığı, araştırmada kullanılan yöntemlerin ise herhangi bir metodolojik tartışmaya girmeden kısaca verildiği gözlemlenmiştir. Bu durum da sosyal hizmet yüksek lisans tezlerindeki bürokratikleşmiş bilginin seri üretimine önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Sonuç

Bu araştırma neoliberalleşme bağlamında giderek bürokratikleşen ve uzmanlıktan uzaklaştırılan, öte yandan çok disiplinli ve hem uygulama hem teori odaklı yapısı ile sosyal bilimlerin içerisinde özgün bir yeri olan sosyal hizmet alanında üniversitelerde bilimsel bilgi üretiminin dinamiklerini incelemiştir. Yüksek lisans eğitiminin gerek akademik gerek mesleki uzmanlaşmanın ve uzmanlık bilgisi üretiminin ilk basamağı olması ve yükseköğretimin dönüşümü ile yüksek lisans programlarının artması nedeniyle çalışmada yüksek lisans tezlerine odaklanılmıştır. Bu amaçla, Türkiye'de sosyal hizmet alanının yaygınlaşmaya başladığı 2005 yılından 2020 yılı sonuna kadar sosyal hizmet, sosyal hizmetler ve sosyal hizmet politikaları ve yönetimi anabilim dallarında yazılmış ve erişime açık toplanan 674 yüksek lisans tezi doküman inceleme yöntemi ile değerlendirilmiştir. Son yıllarda, sosyal

hizmet alanında yazılan lisansüstü tezlerini inceleyen çeşitli araştırmalar (Kavgaoğlu vd., 2021; Zengin & Çalış, 2017) çoğunlukla incelenen tezlerin araştırma konusu ve üniversite adı gibi çeşitli özelliklerinin frekans dağılımlarının raporlanması ile sınırlı kalmıştır. Bu araştırmada ise yükseköğretimin neoliberalleşmesi süreci ve bununla bağlantılı olarak sosyal hizmet eğitiminin yaygınlaşması ve bilgi üretim süreçlerinin bürokratikleşmesi üzerinden sosyal hizmet alanındaki bilgi üretiminin dönüşümünün yüksek lisans araştırmaları üzerindeki izdüşümünün ortaya çıkarılması hedeflenmiştir.

Araştırma yüksek lisans tezlerinin (1) niceliksel olarak artışı ancak mekânsal olarak eşitsiz dağılımı, (2) odaklanılan konu yelpazesi ve çeşitliliği ve (3) yöntemsel tercih ve eksikliklerin altını çizerek sosyal hizmet alanındaki bilimsel bilgi üretiminin dinamiklerini tartışmaya açmıştır. 2005-2020 yılları arasında yayınlanan sosyal hizmet yüksek lisans tezleri incelendiğinde ilk dikkat çeken gelişme 2012'den itibaren hızlanan, özellikle 2016 sonrası adeta patlama yaşayan niceliksel büyümedir. Türkiye'de yükseköğretimin dönüşümü çerçevesinde (Günay, 2018; Günay & Günay, 2011) yüksek lisans eğitiminin sosyal hizmet alanında yaygınlaşması olumlu bir gelişme olmakla beraber bu büyümenin eşitsiz gelişimi ve özellikle İstanbul ve Ankara etrafında yoğunlaşması dikkat çekicidir. Bu eşitsiz mekânsal dağılım, Türkiye'de özellikle sosyal bilimler alanında yüksek lisans tezleri için sunulan kısıtlı fon ve kaynaklardan dolayı (Kinikoglu, 2019, ss. 9–10) tez araştırmalarının gerçekleştirildiği sahalarda mekânsal dağılımında da kendini göstermektedir. Yüksek lisans araştırmalarının büyük kısmının sosyal hizmet bölümlerinin bulunduğu merkezi bölgeleri konu edindiği gözlemlenmiştir. Dahası, neoliberalleşen ve giderek uluslararası hale gelen yükseköğretim eğilimlerine (Özgün, 2011) rağmen, sosyal hizmet alanında yüksek lisans tezlerinde uluslararası ölçekte veya karşılaştırmalı araştırmaların oldukça kısıtlı olduğu ve bu alandaki bilimsel bilgi üretiminin ulusal sınırlarda kaldığı bulunmuştur.

Öte yandan, üniversite sayılarının ülke genelinde artması ve açılan sosyal hizmet bölümlerindeki “aşırı multidisipliner yapının” (Alptekin vd., 2017, s. 15) yaygınlaşması ve sosyal hizmet alanında üretilen yüksek lisans tez sayılarının yükselmesi araştırmalara konu çeşitliliği ve zenginliği sağlamıştır. 2000'li yıllarda tezler “tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmet” ve “aile ve evlilik” konularına odaklanırken son yıllarda çalışma hayatı, çocuklar, gençler, göç, yoksulluk gibi çok çeşitli alanlarda yüksek lisans araştırmalarının yapıldığı görülmektedir. Artan çeşitliliğin yanı sıra, en çok araştırılan “çocuklar, gençler ve okullarda sosyal hizmet”, “sosyal hizmet mesleği ve eğitimi” ve “tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmet” konularının küresel çapta ve Türkiye'deki neoliberal dönüşümün ve bunun sosyal hizmete yansımaları üzerinden araştırıldığı tespit edilmiştir. İncelenen yüksek lisans tezlerinde çocuklar ve gençler kırılmalı ve pedagojik olarak yaklaşılarak özelleştirilmiş hizmetler sunulması gereken dezavantajlı gruplar olarak ele alınırken, sosyal hizmet mesleği ise güvensiz ve zor çalışma koşulları ile ele alınmıştır.

Yaygınlaşma ile birlikte gelen çeşitlilik kendini veri toplama ve analiz tekniklerinde de göstermektedir. 2000'li yıllarda yazılan tezler ağırlıklı nicel yöntemleri kullanırken son yıllarda nitel ve karma yöntemlerin de yüksek lisans araştırmalarında yaygın olarak tercih edildiği göze çarpmaktadır. Sosyal hizmet alanında yüksek lisans seviyesinde gerçekleştirilen bilgi üretimindeki konu ve yöntem çeşitliliği sosyal hizmet alanı için önemli fırsatlar sunsa da, bu bilgi üretiminin bilimsel bilgi (mod 1) ile bağı hakkında soru işaretleri doğmaktadır. Araştırmamız kapsamına giren yüksek lisans tezleri arasında incelenen yöntemsel nitelikler açısından çoğunluğun bilimsel temel gereklilikleri yerine getiremediği açıktır. Evren ve örneklemin tanımlanması, tanımlanan evrene ve metodolojik yaklaşıma uygun örneklemin doğru tekniklerle seçilmesi gibi en temel başlıklardaki eksiklikler yaygın olarak göze çarpmaktadır. Bu eksiklikler kendilerini sadece yanlış yöntem ve/veya yöntem ile uyumsuz evren, örneklem ve örnekleme tekniği seçiminde göstermemektedir. Aynı zamanda, YÖK tez formatında verilen ve bilimsel araştırmanın temel boyutları olan evren ve örneklem veya yöntem başlıklarının araştırmaların amacına ve sorularına göre uyarlanmadan standart cümlelerle doldurulduğu da gözlenmektedir. Böylece, sosyal hizmet alanında yüksek lisans seviyesinde baskın bir şekilde evreni ve örnekleme düzgün bir şekilde (hatta bazen hiç) tanımlanmayan, yani bağlamdan ve öznen kopuk ve standartlaşmış bir jargon ile donatılmış bir “bulgu seli” (Beck, 2011, s. 252) oluştuğunu söylemek mümkündür. Sosyal hizmet ve yükseköğretimin neoliberal dönüşümü bağlamında, sosyal hizmet alanında üretilen yüksek lisans tezlerinin bilimsel bilgi (mod 1) ile olan ilişkisinin şüpheli hale geldiği görülebilir. Yükseköğretim alanında sosyal bilimlerin diğer disiplinlerde de olduğu gibi (Günay, 2018; Günay & Günay, 2016; Gür & Yurdakul, 2020; OECD, 2021), görece yeni kurumsallaşmakta olan sosyal hizmet alanı bir yandan yaygınlaşmakta ve nicel olarak büyümekte iken diğer yandan alanda üretilen bilginin niteliğinden çok niceliğine odaklanıldığı söylenebilir. Bunun kanıtlarını hem standartlaşmış yüksek lisans tez yapısı, hem de ulusal ölçekte ve merkez bölgeleri konu alan ve yöntem açısından birbirine çok benzeyen ve adeta seri üretimden çıkmış izlenimi veren, sadece veriler ve verilerin toplandığı mikro bağlamların farklılığı ile birbirinden ayrılan yüksek lisans tezlerinde görmek mümkündür.

Bu araştırmanın bulguları, Türkiye'de üniversitelerde kurumsallaşması görece yeni olan ve hızla yaygınlaşan sosyal hizmet alanında yüksek lisans seviyesindeki bilgi üretiminin bilimsel bilgi ile olan kuşku ilişkisini ortaya koymaktadır. Yukarıda altını çizdiğimiz üzere, yüksek lisans seviyesindeki bu kuşku ilişkisi Türkiye'de başka disiplinlerde de gözlemlenmiştir. Ancak, üniversitelerde bilimsel bilgi üretiminin tek çıktısı yüksek lisans tezleri değildir. Dolayısıyla bulgularımız sosyal hizmet alanındaki bilgi üretimine genellenemez. Araştırmamızın kapsamı dışında kalan doktora seviyesinde veya hakemli dergilerde sosyal hizmet alanında yapılan araştırmaların yakından incelenmesi farklı mecra ve seviyelerde bilimsel bilgi üretiminin dinamiklerini ortaya koyacaktır. Dahası, araştırmamızda incelediğimiz yüksek lisans tezlerinin neoliberalleşme ve uzmanlıktan uzaklaştırma bağlamında ne derece etkili oldukları da incelenmesi gereken önemli konulardandır. Örneğin, bu yüksek lisans tezleri nerelerde, nasıl ve hangi

amaçlarla kullanılmaktadır? Kitap veya uluslararası hakemli dergilerde makale olarak yayına dönüşebilmişler midir? Doktora çalışmalarına öncülük edebilmişler midir? gibi soruların yanıtları daha sonraki çalışmalarda aranabilir. Bu soruların tartışılması hem Türkiye’de sosyal hizmet alanının üniversitelerde kurumsallaşması hem de buradaki bilgi üretiminin uluslararası sosyal hizmet alanı içerisindeki yerine ışık tutacaktır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Yazar Katkısı: Çalışma Konsepti/Tasarımı: N.K., C.Ö.; Veri Toplama: N.K., C.Ö.; Veri Analizi /Yorumlama: N.K., C.Ö.; Yazı Taslağı: N.K., C.Ö.; İçeriğin Eleştirel İncelemesi: N.K., C.Ö.; Son Onay ve Sorumluluk: N.K., C.Ö.

Bu çalışmanın daha kısa ve eski bir versiyonu 5. Uluslararası Yükseköğretim Çalışmaları Kongresi’nde sunulmuş ve bildiri kitabında tam metin olarak yayımlanmıştır (Kınıkoğlu ve Özdemir, 2021).

Peer Review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Author Contributions: Conception/Design of study: N.K., C.Ö.; Data Acquisition: N.K., C.Ö.; Data Analysis/Interpretation: N.K., C.Ö.; Drafting Manuscript: N.K., C.Ö.; Critical Revision of Manuscript: N.K., C.Ö.; Final Approval and Accountability: N.K., C.Ö.

Yazarların ORCID ID’leri / ORCID IDs of the authors

Canan Neşe Kınıkoğlu 0000-0002-6074-5261
Caner Özdemir 0000-0002-6936-4131

KAYNAKLAR / REFERENCES

- Akçay, S., & Alpoğlu, İ. E. (2020). Sosyal hizmet uzmanlarının işsizlik deneyimleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(1), 47–69.
- Alptekin, K. (2016). *Başlangıçtan bugüne ve yarına Türkiye’de sosyal hizmet eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik.
- Alptekin, K., Topuz, S., & Zengin, O. (2017). Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde neler oluyor? *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(2), 50–69.
- Andrade, C. (2021). The Inconvenient Truth About Convenience and Purposive Samples. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 43(1), 86–88. <https://doi.org/10.1177/0253717620977000>
- Becher, T., & Trowler, P. (2001). *Academic tribes and territories*. Buckingham: McGraw-Hill.
- Beck, U. (2011). *Risk toplumu: Başka bir modernliğe doğru*. (K. Özdoğan & B. Doğan, Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Beresford, P., & Croft, S. (1983). Welfare pluralism: The new face of Fabianism. *Critical Social Policy*, 3(9), 19–39. <https://doi.org/10.1177/026101838300300903>
- Bhambra, G. K., & Santos, B. de S. (2017). Introduction: Global challenges for sociology. *Sociology*, 51(1), 3–10. <https://doi.org/10.1177/0038038516674665>
- Burawoy, M. (2009). Challenges for a global sociology. *Contexts*, 8(4), 36–41. <https://doi.org/10.1525/ctx.2009.8.4.36.fall>
- Çakı, F., & Altundere, E. (2017). Risk toplumunda çocukluk. *Çekmece İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10–11), 147–171.
- Doğan, H. (2018). *Sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal hizmet eğitimi ve mesleğin geleceğine ilişkin görüşleri*. Üsküdar Üniversitesi. Tarihinde adresinden erişildi https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/378030/yokAcikBilim_10186442.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Dundar, H., & Lewis, D. R. (1999). Equity, quality and efficiency effects of reform in turkish higher education. *Higher Education Policy*, 12(4), 343–366. [https://doi.org/10.1016/S0952-8733\(99\)00016-1](https://doi.org/10.1016/S0952-8733(99)00016-1)
- Erol, H., & Özdemir, A. (2014). Türkiye’de sağlık reformları ve sağlık harcamalarının değerlendirilmesi. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 4(1), 9–34.
- Furedi, F. (2013). *Moral crusades in the age of mistrust*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Garrett, P. M. (2010). Examining the “conservative revolution”: Neoliberalism and social work education. *Social Work Education*, 29(4), 340–355. <https://doi.org/10.1080/02615470903009015>
- Gibbons, M., Limoges, C., Nowotny, H., Schwartzman, S., Scott, P., & Trow, M. (1994). *The new production of knowledge: The dynamics of science and research in contemporary societies*. Sage.
- Greenwood, E. (1957). Social work research: A decade of reappraisal. *Social Service Review*, 31(3), 311–320.
- Günay, D. (2018). Türkiye’de Lisansüstü Eğitim ve Lisansüstü Eğitime Felsefi Bir Bakış. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 71–88. <https://doi.org/10.32329/uad.450965>

- Günay, D., & Günay, A. (2011). 1933'den Günümüze Türk Yükseköğretiminde Gelişmeler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1), 1–22. <https://doi.org/10.5961/jhes.2011.001>
- Günay, D., & Günay, A. (2016). Dünyada ve Türkiye'de Yükseköğretim Okullaşma Oranları ve Gelişmeler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6(1), 13–30. <https://doi.org/10.5961/jhes.2016.139>
- Gür, B. S., & Yurdakul, S. (2020). *Yükseköğretime bakış 2020: İzleme ve değerlendirme raporu*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Hall, R. H. (1968). Professionalization and bureaucratization. *American Sociological Review*, 63, 92–104.
- Harvey, D. (2009). *A brief history of neoliberalism*. New York, Ny: Oxford University Press.
- Hämäläinen, J., Littlechild, B., & Špiláčková, M. (2014). Introduction: The importance of research for social work across Europe. İçinde J. Hämäläinen, B. Littlechild, M. Špiláčková, & O. Chytil (Ed.), *Social work across Europe: Methodological positions and research practice*. Ostrava: University of Ostrava and European Research Institute for Social Work.
- Healy, K., & Meagher, G. (2017). The reprofessionalization of social work: Collaborative approaches for achieving professional recognition. *Social Work in a Corporate Era: Practices of Power and Resistance*, 34, 76–90. <https://doi.org/10.4324/9781315242835-7>
- Johnson, N. (1987). *The welfare state in transition: The theory and practice of welfare pluralism*. London: Wheatsheaf Books.
- Karakuş, B. (2015). Sosyal hizmet mezunlarının kadro ve unvanı “Sosyal Hizmet Uzmanı/Sosyal Çalışmacı”. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 26(2), 169–190.
- Karataş Acer, E. & Güçlü, N. (2017). Türkiye'de yükseköğretimin genişlemesi: Gerekçeler ve ortaya çıkan sorunlar. *Yükseköğretim Dergisi*, 7(1), 28–38.
- Kärkkäinen, K. (2006). Emergence of private higher education funding within the OECD area. OECD: Paris.
- Kartal, B., & Başçı, E. (2014). Türkiye'ye yönelik mülteci ve sığınmacı hareketleri. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 275–299. <https://doi.org/10.18026/cbusos.42910>
- Kavgaoğlu, D., Altundal, Ü., & Çay Padalıhasanoğlu, E. (2021). Türkiye 'de sosyal hizmet alanındaki lisansüstü tezlerin içerik analizi. *International Anatolia Academic Online Journal*, 7(2), 61–69.
- Kınikoğlu, C. N., & Özdemir, C. (2021). Yükseköğretimin Dönüşümü Bağlamında Sosyal Hizmet Alanındaki Yüksek Lisans Araştırmalarının İncelenmesi. *IHEC 2021*, 86.
- Koç, F., & Özkoçak, V. (2019). Türkiye'de lisansüstü eğitime dair güncel sorunlar. İçinde B. Uslu & F. N. Seggie (Ed.), *4. uluslararası yükseköğretim çalışmaları konferansı* (ss. 84–85). Yükseköğretim Çalışmaları Derneği.
- Kreisberg, N., & Marsh, J. C. (2016). Social Work Knowledge Production and Utilisation: An International Comparison. *British Journal of Social Work*, 46(3), 599–618. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcu147>
- Krysik, J. L., & Finn, J. (2015). *Etkili uygulama için sosyal hizmet araştırması*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Kuhn, M., & Weidemann, D. (2010). *Internationalization of the social sciences: Asia - Latin America - Middle East - Africa - Eurasia*. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.
- Kwiek, M. (2015). Inequality in academic knowledge production. İçinde E. Reale & E. Primeri (Ed.), *The transformation of university: Institutional and organizational boundaries* (ss. 203–230). Brill.
- Macias, T. (2015). Between a rock and a hard place: Negotiating the neoliberal regulation of social work practice and education. *Alternative Routes*, 26, 251–276.
- Marginson, S. (2010). Higher education in the global knowledge economy. (5), 6962–6980. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.05.049>
- Marshall, M. N. (1996). Sampling for qualitative research. *Family Practice*, 13(6), 522–525. [https://doi.org/10.1016/S0001-2092\(06\)61990-X](https://doi.org/10.1016/S0001-2092(06)61990-X)
- Mirza, H. S. (2018). Racism in higher education: What can be done? İçinde J. Arday & H. S. Mirza (Ed.), *Dismantling race in higher education: Racism, whiteness and decolonising the academy* (ss. 3–23). Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-60261-5>
- Neuman, W. L. (2013). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches* (7th ed.). London: Pearson.
- Nisanci, A., Kahraman, R., Alcelik, Y., & Kiris, U. (2020). Working with refugees during COVID-19: Social worker voices from Turkey. *International Social Work*, 63(5), 685–690. <https://doi.org/10.1177/0020872820940032>
- OECD. (2021). *Education at a glance 2021: OECD indicators*. Paris: OECD Publishing. Tarihinde adresinden erişildi <https://doi.org/10.1787/b35a14e5-en>
- Özgen, H. N. (2007). Türkiye'de sosyoloji, antropoloji ve kültür araştırmaları alanındaki mevcut durum: Akademik araştırmaların içerikleri. *Ege Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 17, 9–29.
- Özgün, Y. (2011). Bologna süreci derken. İçinde F. Ercan S. Korkusuz Kurt (Ed.), *Metalaşma ve iktidarın baskısındaki üniversite* (ss. 413–439). İstanbul: SAV Yayınları.
- Randall, G. E., & Kindiak, D. H. (2008). Deprofessionalization or postprofessionalization? Reflections on the state of social work as a profession. *Social Work in Health Care*, 47(4), 341–354. <https://doi.org/10.1080/00981380802173855>
- Rasmussen, T. (2011). Knowledge production and social work: Forming knowledge production. *Social Work and Social Sciences Review*, 15(1), 28–48. <https://doi.org/10.1921/095352211X604309>
- Şahin Taşşın, N., & Özel, H. (2011). Türkiye'de sosyal hizmetlerin dönüşümü. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(2), 175–190. Tarihinde adresinden erişildi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsh/issue/48441/613671>
- Simpson, G. (1979). Bureaucracy, Standardization, and Liberal Arts. *The Journal of Higher Education*, 50(4), 504–513. <https://doi.org/10.1080/00221546.1979.11779989>
- Smith, R. (2010). Total parenting. *Educational Theory*, 60(3), 357–370.

- Specht, H. (1972). The deprofessionalization of social work. *Social Work, 17*(2), 3–15.
- Thedvall, R. (2015). In the name of evidence-based practice: Managing social workers through science, standards and transparency. İçinde C. Garsten, J. Lindvert, & R. Thedvall (Ed.), *Makeshift work in a changing labour market: The Swedish model in the post-financial crisis era* (ss. 156–170). Cheltenham: Edward Elgar.
- Topuz, S., & Öz, M. (2014). Türkiye’de sosyal hizmet uzmanlarının hizmet durumu. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 25*(1), 149–158.
- Trevithick, P. (2008). Revisiting the knowledge base of social work: A framework for practice. *British Journal of Social Work, 38*(6), 1212–1237. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcm026>
- Uzunyayla, F., & Ercan, F. (2011). Türkiye’de eğitim sistemine yönelik yeni talepler ve yeni aktörlere sınıfsal bir bakış. İçinde F. Ercan & S. Korkusuz Kurt (Ed.), *Metelaşma ve iktidarın baskısındaki üniversite* (ss. 197–221). İstanbul: SAV Yayınları.
- Yalçıntaş, A., & Akkaya, B. (2019). Türkiye’de akademik enflasyon: “Her ile bir üniversite politikası” sonrasında Türk yükseköğretim sistemi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 74*(3), 789–810. <https://doi.org/10.33630/ausbf.551330>
- Yavuzer, H., & Göver, İ. hakan. (2012). Akademik personelin yabancı dil durumu ve yabancı dil sınavlarına bakışı: Nevşehir örneği. *NEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1*(2), 136–158.
- YÖK. (2021). YÖK Lisans Atlası. Tarihinde 18 Aralık 2021, adresinden erişildi <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10193>
- Zastrow, C. (2014). *Sosyal hizmete giriş*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Zengin, O., & Çalış, N. (2017). Türkiye’ de sosyal hizmet araştırması: Son 10 yılda sosyal hizmet anabilim dallarında yazılan tezler üzerine bir inceleme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6*(2), 1260–1273.

Atıf Biçimi / How Cite This Article

Kinikoglu, C. N., & Ozdemir, C. (2023). Neoliberalleşme bağlamında sosyal hizmet alanında bürokratikleşen bilimsel bilgi üretimi: yüksek lisans araştırmalarının incelenmesi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 84*, 177-190. <https://doi.org/10.26650/jspc.2023.84.1094788>